

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. // Офіц. веб-сайт Верховної Ради України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.

3. Спеціальне кримінальне провадження в Україні: наук.-практ. посібник / за ред. Ю.Г. Севрука, А.В. Столітнього. – К.: Національна академія прокуратури України, 2017. – 268 с.

4. Баулін О. Гарантії прав підозрюваного під час здійснення спеціального досудового розслідування / Баулін О., Мазур О. // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2018. – № 1 (17). – С. 1–11; [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.chasopysnapu.gp.go/pdf/1-2018/baulin_mazur.pdf.

Закутня А. Ю., аспірант кафедри сучасної української мови Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

СФЕРА ЮРИДИЧНО РЕГУЛЬОВАНИХ ПОСЛУГ У ТЕМАТИЦІ УКРАЇНСЬКОЇ ДРУКОВАНОЇ РЕКЛАМИ КІНЦЯ ХІХ – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

У сучасному суспільстві рекламу розглядають як один з різновидів масової комунікації, як інструмент впливу на певні групи людей з метою спонукати їх до дій, бажаних для рекламодавця. Механізми реалізації рекламного впливу полягають у створенні й розповсюдженні за кошти рекламодавця інформативно-образних, експресивно-сугестивних текстів односпрямованого й неособистісного характеру [4, 5–6]. Структуру таких текстів формують різні складники: вербальні, невербальні, підтекстові й позатекстові – в залежності від того, з якою із вужчих сфер масової комунікації пов'язана реклама, – комерційною, політичною чи соціальною. Одним із наслідків глобалізаційних процесів у світовій економіці та політиці є певна стандартизація рекламного продукту – і за структурою, і за конкретним змістом – що характерне передусім для реклами світових брендів. Проте дослідники реклами – її історії як однієї з форм культурної діяльності людини та як технології – стверджують, що рекламний текст і рекламний дискурс перебувають у національно-культурному просторі мови й можуть служити для

зміцнення національної самосвідомості народу та формування світоглядних стереотипів [2, с. 18]. Отже, мовою реклами повинна бути рідна мова її адресата (споживача).

Початки української реклами – як текстів, що були адресовані українцям і написані їхньою рідною мовою – тісно пов'язані з появою українськомовних періодичних видань (газет, календарів тощо) та розвитком різноманітних форм економічного, суспільно-політичного та міського побутового життя на західноукраїнських землях у період їх перебування в кордонах Австро-Угорщини. В Галичині й на Буковині українська мова мала статус однієї з офіційних (краєвих) мов і відповідні до цього статусу суспільні функції: була мовою юридичних документів (законів, розпоряджень і подібн.), судівництва, освіти, банківської діяльності, торгівлі, преси і політики, громадсько-культурного життя (докладніше про це – в працях Ю. Шевельова [6], Л. Ткач [5], І. Марко [3]). У період після Першої світової війни розвиток української реклами пов'язаний передусім з львівськими виданнями (як-от: газета «Діло», календарі «Криниця», «Червона Калина», «Дніпро»), меншою мірою – з чернівецькими (газета «Час»). Значний обсяг рекламних текстів уміщували періодичні видання української діаспори, що побачили світ у США, Канаді та інших країнах.

У переліку юридичних послуг, що надавалися після Другої світової війни, переважали такі, що були пов'язані з підготовкою та перекладом еміграційних документів, ідентифікацією особи, підтвердженням рівня освіти та кваліфікації. Рекламу такого змісту публікували еміграційні видання українців (як-от: газета оголошень «Дунай», що почала виходити в 1948 р.в Німеччині українською, німецькою й іншими мовами; численні американські видання – зокрема, газета «Свобода», календарі-альманахи «Нового Шляху» «Гомону України» тощо). З публікацій в газеті «Дунай» довідуюся про юридичну фірму «Rapid», яка позиціонувала себе як «українське бюро правової поради й перекладів» і пропонувала свої послуги переміщенням особам та біженцям (т. зв. «Ді-Пі» від англ. *displaced person*, *DP*): переклад документів на всі мови з їх легалізацією, виготовлення фотокопій, юридичні консультації, пошук рідні у країнах Європи та Америки тощо.

З мовного погляду рекламні оголошення юридичних фірм цікаві тим, що в них зафіксовані як традиційні, так і актуальні

для свого часу юридичні терміни, сталі звороти, у яких відображений поняттєвий апарат правничих відносин.

Реклама кінця XIX – першої половини XX ст. мала спільну із сучасною рекламою загальну прагматичну настанову – інформувати про товари та послуги й залучати потенційних набувачів цих товарів та послуг до своїх клієнтів. Проте аналіз тематики, змісту та стилю рекламних текстів показує і їх суттєву відмінність: дуже часто вони мали персоніфікований характер і містили конкретну фактичну інформацію з різних сфер тогочасного життя. Так, зокрема, з рекламних текстів газети «Діло» можна дізнатися про діяльність адвокатів, нотаріусів, страхувальних товариств, банків тощо. У 1918–1920-х рр. галицькі адвокати займалися кримінальними справами; відшкодуваннями за невинні ув'язнення і військові вбивства та ін. (Нижче подаємо рекламні оголошення, опубліковані у газеті «Діло» про діяльність адвокатів та детективів):

Красівий адвокат / Др. Олександр Марітчак / веде адвокатську канцелярію в Руднах в «Народнім Домі» (1918, ч. 24).	
Канцелярія адвоката Едварда Трусевича / радника двора / субститута бл. п. Івана Сас Комарницького / Львів, вул. Словацького 8. / Інтервеніює в справах о відшкодоване за невинні вязнення і воєнні убийства (1918, ч. 205).	
Адвокат і оборонець / Д-р Роман Перфецький / веде адвокацьку канцелярію / Львів, вул. Сикстуська ч. 43 б (1918, ч. 135).	

<i>Надіслане / Д-р Іван Кобилецький / адвокат в Дрогобичі пошукує рутимованого конципієнта під дуже корисними услів'ями. Посада сейчас до обнятя (1918, ч. 220).</i>	
<i>Адвокат Красвий екер. Радник / Михайло Балтарович / в Золочеві / переніс свою канцелярію до церковного дому побіч мійської церкви (1918, ч. 245).</i>	
<i>Адвокат і оборонець в карних справах / Д-р Степан Баран / веде адвокатську канцелярію в Тернополі, вул. 3 Мая ч. 5 / (готель Адлера, побіч Нар. Торговлі) (1922, ч. 7).</i>	
<i>Концес[іоноване] Бюро Детективів / Дир. Іван Дворніцкі / Львів, вул. Гродіцьких 11. Тел. 19-16 / Переводить: обшуки, обсервації і уділяє / всяких інформацій як в місци так і на провінції. Дискреція запевнена (1925, ч. 95).</i>	

Рекламні тексти Кооперативного Банку «Дністер», що публікувалися в газеті «Діло» в 1929–1930 рр., свідчать про комплексну стратегію залучення клієнтів, в якій були застосовані різні аргументи:

1) апелювання до патріотичних почуттів та національної самосвідомості українців:

<i>Докажіть ділом, що клич «Свій до Свого» / не є для Вас пустим звуком і забезпечуйте / будинки в дозволеній законом 1/3 частини, / а движимості на повну вартість в / Т-ві Взаїмних Обезпечень «Дністер» ... (1929, ч. 232)</i>	
<i>Ощадність – дорога до добробуту одиниці й народу, тому складайте хочби найдрібнішу готівку в Кооперативному Банку «Дністер» ... (1930, ч. 98).</i>	
<i>Лише економічно сильні нації є сильні політично. —кожний українець повинен щадити, щоб скріпити економічно себе й свою націю. Свої ошадности повинен вкладати до / Кооперативного Банку «Дністер» ... (1930, ч. 99).</i>	

2) апелювання до родинних почуттів:

<i>Хто любить свою жінку й свої діти / для нього не є байдужою будучність рідні і його власна, той складає свої ошадности в / Т-ві Взаїмних Обезпечень «Дністер» ... (1930, ч. 32)</i>	

3) апелювання до художньо-поетичного чи гумористичного чуття, з використанням мовної гри:

<i>З маленького джерела випливає Дністер. З маленьких ошадностей зростає для Вас великий капітал, коли свою готівку складатимете в / Кооперативному Банку «Дністер» ... (1930, ч. 111).</i>	
<i>Гроші є круглі – котяться, але не розкотяться, коли їх вкладову книжку в / Кооперативному Банку «Дністер»... (1930, ч. 102).</i>	

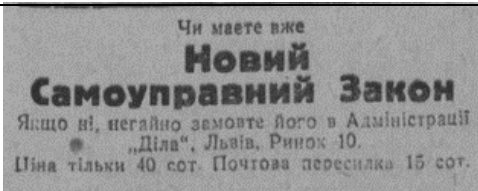
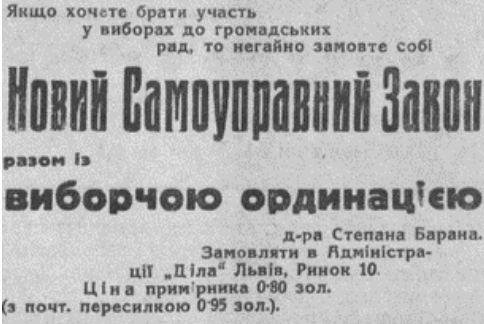
Як один із найбільш дієвих аргументів автори реклами «Дністра» застосували засторогу від крадіжок. Тексти із застереженнями, синтаксично організовані як уявний діалог з клієнтом, відзначаються особливою стилістичною гнучкістю й варіативністю аргументації, напр.:

<i>Виїхати спокійно на вакації можете лише тоді, коли обезпечите свої движимости від крадіжки з вломом а / Т-ві Взаїмних Обезпечень «Дністер» ... (1930, ч. 123)</i>	
<i>Ні замки, ні сторож, ні пес не перешкоджають злодіям вломитися в Ваше мешкання і зрабувати Ваше майно, то обезпечіть його від крадіжки з вломом у / Т-ві Взаїмних Обезпечень «Дністер» ... (1930, ч. 125)</i>	

Ваш побут на вакаціях буде затрошений журбою на Ваше мешкання в місті, якщо не обезпечите його від крадіжки з вломом у / Т-ві Взаїмних Обезпечень «Дністер» ... (1930, ч. 126)	Ваш побут на вакаціях буде затрошений журбою за Ваше мешкання в місті, якщо не обезпечите його від крадіжки з вломом у Т-ві Взаїмних Обезпечень „Дністер“ у Львові, вул. Руська ч. 20.
Вакації можуть Вас дуже дорого коштувати, якщо не обезпечите свого мешкання від крадіжки з вломом в / Т-ві Взаїмних Обезпечень «Дністер» ... (1930, ч. 127)	ВАКАЦІЇ можуть Вас дуже дорого коштувати. якщо не обезпечите свого мешкання від крадіжки з вломом в Т-ві Взаїмних Обезпечень „Дністер“ у Львові, вул. Руська ч. 20.
Будете мати викиди совісти, якщо Ваше мешкання обікрадуть вломники, а Ви його передше не обезпечите в / Т-ві Взаїмних Обезпечень «Дністер» ... (1930, ч. 128)	Будете мати викиди совісти, якщо Ваше мешкання обікрадуть вломники, а Ви його передше не обезпечите в Т-ві Взаїмних Обезпечень „Дністер“ у Львові, вул. Руська ч. 20.
Побут в горах буде для Вас відпочинком і приємністю лише тоді, якщо обезпечите своє мешкання від крадіжки з вломом в / Т-ві Взаїмних Обезпечень «Дністер» ... (1930, ч. 129)	Побут в горах буде для Вас відпочинком і приємністю лише тоді, якщо обезпечите своє мешкання від крадіжки з вломом в Т-ві Взаїмних Обезпечень „Дністер“ у Львові, вул. Руська ч. 20.

Пані! Не бойтеся, що Ваші дорогоцінності, футра, суконки, постіль і т. п. заберуть вломники в часі Вашого побуту на селі? Це може дуже легко статися, тому обезпечіть своє мешкання від крадіжки з вломом в / Т-ві Взаїмних Обезпечень «Дністер» ... (1930, ч. 130)	ПАНІ! Не бойтеся, що Ваші дорогоцінності, футра, суконки, постіль і т. п. заберуть вломники в часі Вашого побуту на селі? Це може дуже легко статися, тому обезпечіть своє мешкання від крадіжки з вломом в Т-ві Взаїмних Обезпечень „Дністер“ у Львові, вул. Руська ч. 20.

Предметом реклами зрідка могли виступати й видання законів, як-от «Новий самоуправний закон» в 1934 р.:

Чи маєте вже / Новий Самоуправний Закон / Якщо ні, негайно замовте його в Адміністрації «Діла», Львів, Ринок 10. / Ціна тільки 40 сот. Почтова пересилка 15 сот. (1934, ч. 2)	Чи маєте вже Новий Самоуправний Закон Якщо ні, негайно замовте його в Адміністрації «Діла», Львів, Ринок 10. Ціна тільки 40 сот. Почтова пересилка 15 сот.
Якщо хочете брати участь у виборах до громадських рад, то негайно замовте собі / Новий Самоуправний Закон / разом із виборчою ординацією / д-ра Степана Барана. / Замовляти в Адміністрації «Діла» Львів, Ринок 10. / Ціна примірника 0-80 зол. / (з почт. Пересилкою 0-95 зол.) (1934, ч. 135)	Якщо хочете брати участь у виборах до громадських рад, то негайно замовте собі Новий Самоуправний Закон разом із виборчою ординацією д-ра Степана Барана. Замовляти в Адміністрації «Діла» Львів, Ринок 10. Ціна примірника 0-80 зол. (з почт. пересилкою 0-95 зол.).

<i>Необхідна книжка для нашого села, з уваги на недалекі вибори до сільських самоуправних установ / Новий Самоуправний Закон / враз з / виборчим регуляміном / Ціна тільки і зол. 0-80 (з поштового пересилкою 0-95 зол.). — Замовляти в Адміністрації «Діло», Львів, Ринок ч. 10 (1934, ч. 141).</i>	

Українські рекламні тексти кінця XIX – першої половини XX ст. заслуговують на дослідницьку увагу сучасних лінгвістів, юристів, рекламистів, істориків, культурологів, адже інформація, зафіксована в цих текстах, є однією з комірок культурної пам'яті української народу.

Список використаних джерел

1. Закутня А. Ю. Структурні та стилістичні особливості українських рекламних текстів кінця XIX – першої половини XX ст. / А. Ю. Закутня // *Dialogul slavisticilor la inceputul secolului al XXI-lea*. – Cluj-Napoca, 2017. – Anul VI, nr. 1/2017. – P. 118–131.
2. Зирка В. В. Манипулятивные игры в рекламе. Лингвистический аспект / В. В. Зирка. – М., 2009. – 253 с.
3. Марко І. В. «Вісник законів державних» і формування засобів офіційно-ділового стилю української мови за часів Австро-Угорщини / І. В. Марко // *Науковий вісник Чернівецького університету: Слов'янська філологія: Зб. наук. праць*. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2010. – Вип. 496–497. – С. 61–68.
4. Медведева Е. В. Рекламная коммуникация / Е. В. Медведева. – М., 2003; 3-е изд. М.: Издательство ЛКИ/URSS, 2007.
5. Ткач Л. О. Українська літературна мова на Буковині в кінці XIX – на початку XX ст. Частина 2 : Джерела і соціокультурні чинники розвитку / Л. О. Ткач. – Чернівці : Чернівці–XXI, 2007. – 704 с.
6. Шевельов Ю. Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900–1941): стан і статус / Ю. Шевельов. – Нью-Йорк: Сучасність, 1987. – 295 с.